

fertur recta, quod ipse impellit. Adde illa, quae de rotis dicuntur: Quocumque ibat Spiritus, illuc eunte Spiritu & rota pariter elevabantur, sequentes eum: Spiritus enim vite erat in rotis. Tota igitur Evangelica Quadriga & fulge-

rante Spiritus sancti igne, & vehementi ejusdem afflatu agebatur, agitabatur, & in tot motus ac loca rapiebatur, ut Christi nomen & gloria per Apostolorum praedicationem universo orbi innotesceret.

Verf. 38. Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.

Verf. 39. A mari enim abundavit cogitatio ejus; & consilium illius ab abyfso multa.

ARGUMENTUM.

Evangelicae Sapientiae incomprehensibilitas.

Cum Evangelica Doctrina quinque sit decantatissimis illis fluminibus aqua exuberantibus assimilata, imò illis multo latior & augustior extet; satis consequenter subinde deducitur, ejusmodi esse Christianae sapientiae amplitudinem, sublimitatem, profunditatemque ut mens nulla humana, praeter divinam, queat illam perfecte comprehendere. Cujus incomprehensibilitatis ea bona assignantur ratio, quod sapientiae Evangelicae principium, unde ipsa fluit & exundat, sit plane interminum, & immensum divinitatis mare; à quo doctrina ipsa Evangelica, ac Lex gratiae habent infinitam quamdam profunditatem, quam nemo, nisi Deus, suo possit exhaurire intellectu.

TEXTUS ENODATIO.

2323 **T**igurina sic transfert: primus eam non pervenit exacte, non item pervestigabit ultimus. Nam abundantior mari est intellectus ejus, & consilium ejus profundo immensus. Syrus. Syrus verò ita: Non absolvent antiquiores sapientiam, nec posteriores comprehendent eam. Quia pra mari magno multiplicata est sapientia, & cogitatio pra abyfso multa. Joachimus Camerarius: Nec vixit homo, qui perdidicerit, aut exhauserit, neque unquam nascetur qui omnia in eo penitus perscrutatus sit. Sententia ejus opulentissima, & inexhausta ut mare, & verba ejus altiora abyfso. Ubi observa, primò, proverbialiter dici, nec primus, nec ultimus, id est, nemo, vel ex antiquioribus, vel ex recentioribus; nemo vel hucusque natus, neque in posterum nasciturus. Deinde, in illis verbis, A mari abundavit cogitatio ejus, & consilium ejus ab abyfso, particulae à & ab solent sumi pra, vel plusquam, comparationi servientes: atque ita sumunt praefatae translationes. Vide exempla aliquot 3. Reg. 14. 21. Pl. 137. 5. Ezech. 16. 52. Luc. 18. 14. Defecit hic justificatus ab illo, id est, pra illo, magis quam ille. Si ita particulas illas accipias, sensus erit: Evangelicam sapientiam, & in ea resplendentem Dei cogitationem, & consilium, pra mari abundare, & profundam esse, ac pra abyfso, quae fundo carere videtur. Ita ferè omnes interpretes. Si verò particulas à, & ab, juxta propriorem significationem capias; sensus erit quem in Argumento dedimus, & sapienter exprimit Palacius ita: Placet sensus hic litterae. Sapientia Evangelica à mari divinitatis ortum habet, & ideo consilium ejus ab eadem divinitatis abyfso. Quis igitur,

nisi Deus eam cognoscet? Uterque sensus admitti potest, & sibi omnino consonat. Nam ideo Evangelica sapientia plusquam mare, & abyfsum, profunda est, quia Deus auctor illius extat: atque adeò, solus ipse perfecte illam novit: Qui perficit primus scire ipsam, id est, perfecte scit.

TEXTUS ILLUSTRATIO.

SECTIO VI.

Evangelica Doctrina, sive scripto, sive voce prolata, divinum aeterni Verbi naturam, & attributa emulatur.

2324 **I**nde evincit Siracides noster Evangelicae sapientiae incomprehensibilitatem, unde illius evincitur dignitas & excellentia; nempe ex principio, à quo promanar, Deo utique optimo maximo, qui est inspirati Verbi, sive Sacrae Scripturae, praecipuus auctor, imò & princeps objectum, & argumentum. Tanta est Dei perfectio, ut ad plenum illam pervestigare creato impossibile sit intellectui: solus ipse seipsum potest comprehendere. Ea est Evangelicae Doctrinae profunditas, tantam in se continet arcanorum multitudinem, & tam abstrusa mysteria, ut nullus, praeter Deum, exhaurire illa ullatenus valeat. Certè divinitatem quamdam inspiratum Verbum pra se ferre, & Verbum quoddam esse aeterni Verbi aemulum, jure merito dixeris: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Sic appellat Christum Dominum, quia Deus est, & unigenitus Patris Filius, ei coaeternus & aequalis: notionale & personale Dei Verbum; quod in tempore emanavit ad homines per sermones sacrae Scripturae, seu Verbum scriptum & voce prolatum; ut sic Dei Patris voluntatem nobis annuntiaret; hoc enim Verbum prodit ab aeterno illo Verbo velut radius à sole, aqua à fonte, flumina à mari, calor ab igne; imò ab ipso Patris intellectu, unde Filius ab aeterno ut Verbum substantiale prodit, prodit in tempore Evangelicum Verbum, quasi illam aemulans aeternam aeterni Verbi generationem.

2325 De nostro aeterno Verbo interni imagine aiebat S. Basilius apud S. Thom. in cap. 1. Joannis: Habet Verbum nostrum exterius divini Verbi similitudinem quamdam; nam nostrum verbum totam declarat mentis conceptionem; quae namque mente concipimus, ea verbo proferimus. Haec de nostro externo Verbo affirmat Basilius, quid de sacra Scriptura, quae est, non hominis, sed Dei ipsius Verbum exprimens non humanae, sed divinae mentis conceptionem. Ea enim, quae mente sua Deus

Deus ipse concepit, inspirato divinarum litterarum verbo protulit. Solo interno, & aeterno suo Verbo ea nobis exprimere non poterat, quia incapaces sumus tantum sustinendi verbum; aliud, sed omnino simile, protulit verbum, ut suam exprimeret mentem, externum nempe Sermonem, qui ea propter pra se fert aeterni Verbi similitudinem, non vulgarem, sed singularem; quandoquidem singulariter aemulatur in exprimendo externè mentem divinam, internam aeterni Verbi expressionem.

2326 Hinc putaverim, ex interno Dei Verbo aeterno, & ex ipsius Dei verbo externo, in sacris contento Scripturis, unum quasi concinnari Verbum, ac veluti suppositum, cum idiomatum quodam inter se communicatione; per simile ei, quod ex personalitate Verbi, & humana nostra natura assurgit per univocam hypostaticam. Solent Patres mysterium Incarnationis explicare desumpta similitudine à verbo nostro interno per externum verbum, sive vocem & scriptum sensibilibiter nunciatum. Audi Augustinum tom. 3. libro 15. de Trinitate capite 11. Verbum nostrum vox quodam modo corporis fit assumendo eam, in qua manifestatur sensibus hominum; sicut Verbum Dei caro factum est, assumendo eam, in qua & ipsum manifestatur sensibus hominum. Similiter libro primo de Doctrina Christi capite 13. Et S. Thomas in Catena ad cap. 1. Joan. haec refert ex gestis Concilii Ephesini verba: Sermo, quem proferimus, quo in alterutris locutionibus utimur, sermo est incorporeus non aspectui subiectus, non tactu tractabilis: sed cum sermo induerit litteras, & elementa, visibilis fit, aspectu comprehenditur, tactu tractatur; sic Verbum Dei, quod naturaliter invisibile est, visibile fit, & quod natura incorporeum est, invenitur esse tractabile. Rufus S. Athanasius in Quaestionibus, quaest. 4. & S. Gregorius Nyssenus Epistola contra Apollinam, quae est de imagine, & similitudine, ut explicent duas Christi Domini generationes, aeternam ex Patre, & temporalem ex Matre, duplicem expendunt verbi nostri interni generationem, seu nativitatem, alteram incorpoream ex anima, ex corde, ex intellectu; alteram corpoream ex ore, ex labiis. Verba illorum dedimus supra n. 334.

2327 Ex his igitur sic liceat rem nostram illustrare. Vel ante ipsam aeterni Verbi Incarnationem, Incarnationis mysterium per externum Dei verbum arcanè adumbratum. Nam sicut verbum nostrum internum sibi induens verbum externum, sive vocem quoddam modo corporatur, & incarnatur novà quadam generatione, quae est terminetur ad vocem, sufficiens tamen est, ut ab illa dicatur internum verbum duplici gaudere generatione, & ex duobus verbis, interno & externo, unum fieri, & unum quasi suppositum. Ita omnino similiter aeternum internumque Patris Verbum, dum voces, sive verba externa sibi assumit, & induit, ut internam suam mentem hominibus manifestet, quodam modo corporatur, & incarnatur per novam quamdam generationem, sive nativitatem; quae licet ad verba ipsa externa terminetur, cum haec sint verè ipsius Dei verba, sufficiens erit ut ab ea dicatur aeternum verbum veluti iterum nasci & generari; & ex utroque verbo aeterno & temporali unum

quasi concinnari verbum, unumque suppositum, eum aliquali idiomatum communicatione. Quò spectare reor solemnem illam Prophetarum Epigraphen sacris vaticinis inscriptam: Verbum Domini, quod factum est ad Oseam. Oseae 1. vers. 1. Verbum Domini, quod factum est ad Michaeam. Mich. 1. v. 1. & alibi Mich. 1. 11. Hic per Verbum Haymo & nonnulli alii Filium Dei intelligunt, aeternum Patris Verbum; quod factum dicitur, seu corporatum, assumendo verbum externum & sensibile; simili ratione, qua apud Joan. cap. 1. dicitur; Verbum caro factum est.

2328 Commendans nobis Incarnata Sapientia aeternam suam generationem, qua à Patre procedit, ait apud Ecclesiasticum capite vigesimo quarto. Ego ex ore Altissimi prodivi. Vel juxta translationem à nobis supra laudatam: Ego ex corde Altissimi prodivi. Ex Paterno nempe intellectu, Psalmo quadagesimo quarto. Eructavit cor meum Verbum bonum. Atque ex Dei ore & corde singula sacrae Scripturae verba procedunt. Ideo Prophetarum solent in sacris libris, os Dei appellari; quia Prophetarum ore Deus, & Dei ore Prophetarum loquebantur. Itaè primo capite, v. vigesimo. Os Domini locutum est. Et capite trigesimo, versu secundo: Os meum non interrogastis. LXX. vertunt: me non interrogaverunt. Chaldaeus; verba Prophetarum: alii communiter explicant: Prophetam non interrogastis; qui os meum est, per quem ego loquor; qui aliter ego est, quasi ipse loquens, per me loquatur, & ore non suo, sed meo, verba faciat sacra divina. Eodem sensu ex Dei corde prodire inspiratum Verbum, probari potest ex illo Psalmo quadagesimo quarto, Eructavit cor meum Verbum bonum: loquitur enim Vates ex persona Dei producentis non solum aeternum suum Verbum, sed illud etiam, quod Prophetae suis inspirabat. Et 1. Regum 2. versu 35. appellatur sacra Scriptura Dei cor & anima, juxta Gregorii ibi interpretationem; nam ob id tantum quòd in ea cor & anima Dei custodiatur in sacerrimo thesauro & sacrario divinitatis, sed quia ex Dei corde procedit ut verè ipsius Dei Verbum, quod aemulatur aeterni Verbi ex corde & ore Paterno generationem.

2329 Audio Evangelistam Joannem sic loquentem capite primo, versu decimo octavo: Deum nemo vidit unquam; unigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis. In sinu Paterno esse Christum Dominum perinde est, atque ei referari omnia Patris secreta, omnia consilia patere ob identitatem ejusdem naturae & substantiae. Sed quid est, ipse enarravit nobis? Certè de Evangelica doctrina sermo est, & praedicationis verbo, quo Mundum illuminavit, & obstrusa aperuit mysteria divinitatis. Bene hoc fit. Ceterum rogo; quorsum, ut haec enarraret suo Evangelico Verbo, in sinu Patris esse dicitur? Opportunè quidem & arcanè; ut ostendatur tum Christum à sinu Patris habere quod aeternum Verbum ipse sit, in quod Paterni cordis arcana transmittantur; tum etiam praedicationis verbum, quo tot tantaque mysteria hominibus ipse patefecit, ab eodem sinu veluti generari & nasci: inde videtur trahere externum Evangelicae doctrinae verbum, unde habet quod aeternum

Augustin.

Incarnationis mysterium.

Concil. Ephesin.

Verbum Dei aeternum quasi fieri & incorporari dicitur per verbum externum.

Joan. 1. 1.

S. Basilius.

Verbum nostrum simile Verbo aeterno.

1. Thessal. 2. 13.

Ose. 1. 1.

Mich. 1. 11.

Eccl. 24. 5.

Ps. 44. 1.

sicut ex Dei ore. & corde aeternum Verbum, sic sacra verba, procedunt per quandam divinam generationem.

1. Reg. 23. 35.

Joan. 1. 18.

In sinu Patris Christus esse dicitur, cum Mundum instruit Evangelico Verbo, ut hoc ab eodem Paterno sinu procedere intelligatur.